

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI
STUDIJ**

**ANTONIA KOROLIJA
ZAVRŠNI RAD**

**RAD S LIKOVNO NADARENOM
DJECOM**

Zagreb, prosinac 2016.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Petrinja)**

PREDMET: Metodika likovne kulture

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: **Antonia Korolija**

TEMA ZAVRŠNOG RADA: **Rad s likovno nadarenom djecom**

MENTOR: **Svetlana Novaković, prof.**

Zagreb, prosinac 2016.

ZAHVALA

Veliku zahvalnost, dugujem svojoj mentorici prof. Svetlani Novaković koja mi je svojim stručnim savjetima i uputama pomogla pri izradi ovog završnog rada.

Posebnu zahvalnost iskazujem svojoj cijeloj obitelji. Zahvaljujem im što su uvijek bili uz mene i usmjeravali me i pomagali onda kad je to bilo potrebno.

Zahvaljujem se svim svojim bliskim osobama, koje su uvijek bile uz mene i bez kojih tijekom mog studiranja ne bi prošao tako lako i zabavno.

Također, zahvaljujem se svim stručnim osobama koje su pratili tijekom mog studiranja i svojim informacijama i iskustvom pomogli mi u studiranju.

Svima veliko hvala!

Antonia Korolija

SADRŽAJ:

SAŽETAK:	1
SUMMARY	2
1.UVOD	3
2.ŠTO JE NADARENOST?	4
2.1 Sastavnice nadarenosti	6
2.2 Mitovi o nadarenosti.....	7
3. LIKOVNI TALENT KAO PODRUČNO SPECIFIČNA NADARENOST	9
3.1 Karakteristike likovno nadarene djece.....	9
3.2 Identifikacija likovne nadarenosti.....	10
3.3 Suradnja roditelja i odgajatelja	12
4. RAD S LIKOVNO NADARENOM DJECOM U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA	13
4.1 Kakvog odgajatelja treba nadareno dijete.....	13
4.2 Poticanje likovno nadarene djece.....	15
5. LIKOVNO - KREATIVNI ZADACI	17
5.1 Prijedlozi kreativno likovnih zadataka i primjeri radova likovno nadarene djece	17
6.ZAKLJUČAK	25
7. LITERATURA	26
Kratka biografska bilješka	27
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA	28

SAŽETAK:

U današnjem svijetu sve više se priča o djeci izuzetnih sposobnosti i uz to ih nazivaju darovitima, iznadprosječnim, genijalcima i sl. Promatrajući takav slučaj, nameće nam se niz pitanja npr. kako se roditelji nose s takvom djecom, omogućuju li im napredak prema njihovim mogućnostima; što vrtić/škola čini ne bi li prepoznali takvu djecu i omogućili im obrazovanje u skladu s njihovim potrebama. Nadarena djeca visoko su motivirana za područje koje ih zanima i puno rade. Oni izvlače veliki užitak iz izazova i vrlo rano mogu imati neobično jak osjećaj i svijest o tome tko su i što žele raditi kao odrasli. Stoga je važno da se kroz obrazovni sustav otkrivaju i adekvatno potiču nadareni pojedinci kako bi od rane dobi ovladali vještinama i znanjem od posebnog značaja za razvoj njihovih posebnih talenata.

Likovnu nadarenost karakteriziraju određene specifične sposobnosti, motivacija i kreativnost. Važnu ulogu u razvijanju sposobnosti likovno nadarene djece imaju odgajatelji odnosno učitelji. Oni među prvim uz roditelje prepoznaju nadarenu djecu, te im pomažu da budu uspješniji, slobodniji u izražavanju svoje nadarenosti, te su potpora djeci u vrtiću i školi. Naš sustav odgoja i obrazovanja nije još dovoljno prilagođen djeci s posebnim potrebama, pa niti nadarenoj te su promjene sporije od potreba i očekivanja prakse. Stoga sam mišljenja da bi se trebalo posvetiti više pažnje organizaciji sustava skrbi za nadarenu djecu kao i obrazovanju pedagoških djelatnika za prepoznavanje, identifikaciju i izradu obogaćenih programa za darovitu djecu.

Ključne riječi: nadarenost, karakteristike nadarene djece, likovno nadarena djeca, odgajatelj, roditelj, odgoj.

SUMMARY

Nowadays there is a lot of talk about children with extraordinary abilities that are even called above average, geniuses and the like. While observing this case, one can't help but wonder: How do parents deal with such children? Do they enable their children sufficient growth to match their capabilities; what does a kindergarden or a school do in order to recognize such children and enable them an education that matches their needs. Should a topic or a field pique their interest, gifted children will often show high levels of motivation and work-rate. They find enjoyment in challenges and are known to show ambition even in their young age. Hence, it is of utmost importance to discover and motivate gifted individuals, ideally through our education system, in order for them to master the skills and gain the knowledge necessary to develop their extraordinary talent.

Artistic talent is characterized by certain specific abilities as well as motivation and creativity. Furthermore, teachers have an important role in developing capabilities of artistically gifted children. They are the first beside the parents who detect the gifted children, and help them be more successful, more free in expressing their gift, as well as being the support to children in kindergarden and school. Children with special needs will often find difficulty with our school education system and it's no different with gifted children. Our education system is not yet up to standard and the changes that are necessary often come too slow compared to the needs that are seen in practice. Therefore, I am of the opinion that we should show more attention and distribute more resources towards organizing a system of care for gifted children as well as training and educating the man-power necessary to discover, identify and create a rich educational programme for gifted children.

Key words: talents, characteristics of gifted children, artistically gifted children, educator, parent, education,

1.UVOD

U današnje vrijeme sve se češće spominje termin „nadareno dijete“. U našem vremenu se još uvijek osjeti duh prošlosti, pa mnogi još uvijek ne prepoznaju razliku između termina talentiranosti i nadarenosti. Visoke intelektualne sposobnosti predstavljaju osnovu opće nadarenosti, a sposobnosti koje osiguravaju visoka postignuća u specifičnim područjima (umjetničkom, sportskom, socijalnom...) osnova su specifične nadarenosti ili talenta. George (2003) ističe da su darovita djeca ona koja pokazuju potencijal na mnogim različitim područjima djelovanja, a talentirana ona koja pokazuju potencijal za izuzetnu uspješnost u jednom području djelovanja. Nadarena i talentirana djeca ne pokazuju ista obilježja ili osobine, već širok raspon individualnih različitosti.

Vrlo je važno prepoznati nadarenost kod djeteta odnosno važno je prepoznati osobitosti djece koje ukazuju na njihovu nadarenost. Kada utvrdimo u kojem je području dijete nadareno moramo osmisliti plan kako postupati s njim te kako se mi trebamo odnositi prema njemu. Da bi smo identificirali likovno nadareno dijete moramo posvetiti posebnu pažnju njegovim radovima kao i procjeni istih, voditi listu za identifikaciju te posegnuti za literaturom i mišljenjima umjetnika. Bitno je da likovno nadareno dijete pravilno identificiramo kako bi mogli dalje raditi na poticanju i razvijanju likovne nadarenosti. Likovno nadarena djeca zahtijevaju i posebno programe, jer su im ponekad oni obični nezanimljivi i zato često i odbijaju izvršavati zadatke jer im se čine prelaganima i samim time nezanimljivima. Upravo zbog toga se i u vrtićima odgajatelji organizirali te započeli organizirati radionice za likovno nadarenu djecu kako bi se djeci moglo pružiti ono što im je zaista potrebno.

Osim odgajatelja u rad s likovno nadarenom djecom trebaju se uključiti i roditelji. Roditelji bi se ukoliko je to potrebno i trebali dodatno educirati kako bi svome djetetu bili pomoć u razvijanju nadarenosti, ali nikako ne bi smjeli vršiti pritisak na dijete. Nadarena djeca ponekad i neopravdano pate zbog svoje količine nadarenosti jer ostala djeca znaju osuđivati nadarenu djecu i često ih izolirati iz društva. Zato djeci moramo pružiti pravilan uzor i omogućiti im da se radi svoje nadarenosti ne osjećaju drugačijima od drugih.

2.ŠTO JE NADARENOST?

Postoji mnoštvo definicija nadarenosti koje ukazuju na različita shvaćanja tog pojma. Tako se nadarenost shvaća kao opća intelektualna sposobnost, opća kreativna sposobnost, produktivno- kreativna sposobnost, specifična sposobnost, sposobnost upotrebe misaonih procesa, područno-specifična inteligencija i kreativnost. Različite poglede na ono što čini kreativnost predstavili smo u Tablici 1.

Tablica 1: Glavne karakteristika različitih shvaćanja nadarenosti (Čudina – Obradović, 1990)

NADARENOST KAO:	VELIKA OPĆA INTELEKTUALNA SPOSOBNOST	VELIKA KREATIVNOST	VISOKA SPECIFIČNA SPOSOBNOST
PSIHOLOŠKE KATEGORIJE	Opća inteligencija (- numerička sposobnost + verbalna sposobnost + specijalna sposobnost + zaključivanje itd.)	Opća dispozicija kreativnosti: - divergentno mišljenje - fluentnost	- psihomotorne sposobnosti - verbalne sposobnosti - matematičke sposobnosti itd.
KRITERIJ NADARENOSTI	Visoki rezultat u testu inteligencije	Sposobnost produkcije mnogih ideja	-visoki rezultat u testu specijalne sposobnosti -ponašanje koje ukazuje na sposobnost
METODE INDETIFIKACIJE	Testovi inteligencije	Testovi divergentnog mišljenja	-opažanja okoline Testovi specijalne sposobnosti
VANJSKE KARAKTERISTIKE NADARENIH	Lakoća konzumiranja znanja	Bogatstvo ideja	Lakoća unapređivanja u određenom području
ODGOJNO-OBRAZOVNI POSTUPCI	Akceleracija i/ili obogaćivanje	Trening divergentnog mišljenja	Specifični trening vještina

Danas je općeprihvaćeno stajalište da nadarenost nije rezultat jedne karakteristike već kombinacije osobina, ona se javlja u različitim područjima i može biti manifestirana u obliku produktivno-kreativne aktivnosti ili kao potencijalna/latentna (Čudina-Obradović,1990). Prvi koji je počeo sustavno istraživati darovitost bio je američki psiholog Lewis Terman. On je, 1921. godine pokrenuo istraživanje koje je uključivalo tisuću i petsto djece rođene između 1903. i 1917. i pratilo ih kroz cijeli život. Došao je do procjene kako populacija sadrži 1% nadarenih pojedinaca, stavljajući naglasak na inteligenciju (IQ). Kasnija istraživanja specifičnost nadarenosti traži u načinu mentalnog funkcioniranja. Tu spadaju istraživanja divergentnog mišljenja, metagognitivni pristupi koji se bave spoznajom o vlastitim misaonim procesima, te Sternbergova teorija intelektualnog funkcioniranja koji govori o primjeni različitih strategija u mišljenje. Ellen Winner (2005) kaže da je nadareno dijete rođeno s neuobičajenom sposobnošću da svlada određeno područje; brže napreduje od prosječne djece, imaju drugačije putove učenja, samostalnije je i samopouzdanije, visoko motivirano i ima višu kvalitetu postignuća. Analiza A.J.Tannenbaum iz 1983 (Vlahović-Štetić, 2005) navodi pet činitelja vezanih za nadarenog pojedinca koji dovode do postignuća: opća intelektualna sposobnost, osobine ličnosti, posebne sposobnosti, okolinska podrška i sreća.

Odgajatelji se u svojim određenjima nadarene djece usmjeruju na one njihove osobine koje se lako uočavaju kroz njihovo ponašanje, te posebno na procjenu njihove uspješnosti u aktivnostima kojima se bave, u odnosu prema uspješnosti njihovih vršnjaka. Takav način određivanja nadarene djece u skladu je s suvremenim određenjima tog fenomena. (Čudina-Obradović,1990) Jedna od danas najuvaženijih definicija nadarenosti određuje se upravo na taj način, preko postignuća. U različitim je oblicima navode brojni autori, a u nas ju je najuspješnije iskazao Koren 1988, (u Cvetković Lay, Sekulić Majurec, 2008). Prema tom određenju: „Nadarenost je sklop osobina koje omogućuju pojedincu da dosljedno postiže izrazito iznad prosječan uradak u jednoj ili više aktivnosti kojima se bavi.“ (Cvetković Lay, Sekulić Majurec, 2008)

Dakle kad u svojim skupinama primijetimo da neka djeca u aktivnostima kojima se bave redovito postižu izrazito iznad prosječne rezultate (ili se njima počinju baviti prije ostale djece svoje dobi), možemo ih svrstati u "nadarenu".

2.1 Sastavnice nadarenosti

Koristeći se tezom da je nadarenost uspješnost pojedinca u pojedinim aktivnostima, znanstvenici su promatrali pojam nadarenosti te odlučili istraživati u dva smjera:

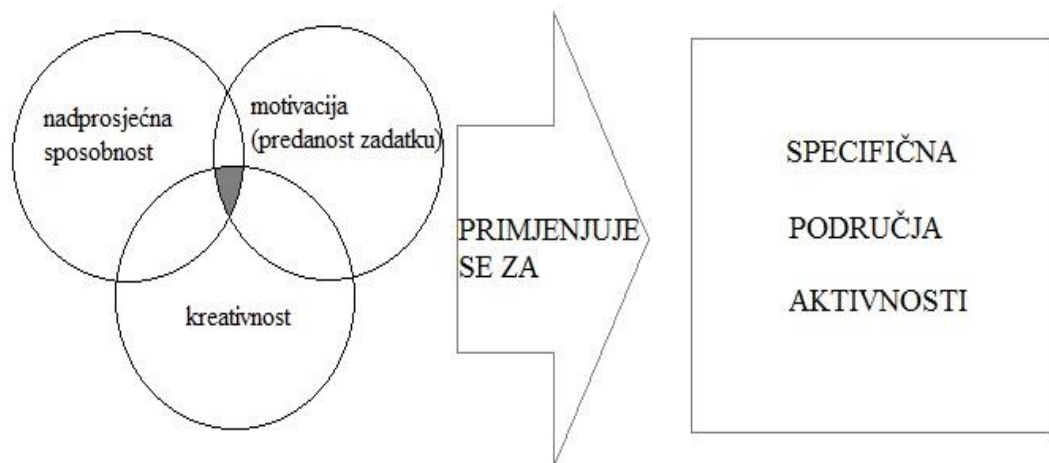
1. smjer – jedna skupina znanstvenika je nastojala naći odgovor na pitanje kakav to uradak morao biti da bi se trebao uvažiti kako pokazatelj nadarenosti

2. smjer – druga skupina znanstvenika je istraživala što je to potrebno da se nadarenost iskaže.

Njihovo istraživanje rezultiralo je tzv. troprstenastom koncepcijom nadarenosti (Renzulli i Reis, 1985, u Cvetković-Lay, Sekulić-Majurec, 2008), koja nam govori da produktivnu darovitost uvjetuju tri osnovne skupine osobina:

1. iznad prosječno razvijene sposobnosti
2. osobine ličnosti, posebno specifična motivacija za rad
3. kreativnost

Spajanjem sve tri prethodno navedene skupine dobivamo dio u kojem se nadarenost iskazuje u specifičnim područjima aktivnosti.

Slika 1. Grafički prikaz troprstenaste definicije nadarenosti (prema Renzulli i Reis, 1985.)

U troprstenastoj definiciji nadarenosti, prsteni nisu iste konstantnosti. Faktor sposobnosti je najmanje promjenjiv. Za razliku od faktora sposobnosti, faktori motivacije i kreativnosti se mijenjaju s vremenom. Uzevši u obzir te podatke možemo protumačiti da prilikom identifikacije nadarenosti kod djece nije opravdano zahtijevati prisutnost tri navedena faktora u fazi potencijalne nadarenosti. Darovita su i ona djeca koja nemaju iznimno visoke sposobnosti, ali u toku sistematski organiziranog procesa učenja pokazu potencijal za razvoj motivacijsko-kreativnog sklopa karakteristika (Sloan i Stednitz, 1984, u Čudina–Obradović, 1990).

2.2 Mitovi o nadarenosti

Pojava mitova i zabune javlja se u svakom području istraživanja, pa kako i u području nadarenosti. U daljnjem tekstu možemo uvidjeti pretpostavke o nadarenosti koje su se u potpunosti ukorijenile u naše društvo, a za koje se smatra da su netočne. (Winner, 2005).

MIT 1: GLOBALNA NADARENOST

- kod globalne darovitosti se smatra da su nadarena samo ona djeca koja imaju izvrsne rezultate u jeziku i matematici, pošto se smatra da su samo ta dva područja važna, ne uzimajući u obzir ostala područja u kojima dijete može iskazati svoju nadarenost.

MIT 2: TALENTIRANI ALI NE I NADARENI

- kod ove pretpostavke vrši se podjela djece u dvije skupine, nadarena djeca i talentirana djeca. Djeca s visokim stupnjem inteligencije su nadarena, a djecu s iznimnim sposobnostima u oblicima umjetnosti (klizanje, likovne umjetnosti, glazbene) se naziva talentiranima, te se to smatra u potpunosti netočnim navodom.

MIT 3: IZUZETAN IQ

- pretpostavka o izuzetnom kvocijentu inteligencije govori da djeca koja su talentirana u određenim područjima umjetnosti imaju visok kvocijent inteligencije, no to zapravo i nije tako jer i osoba koje su autistične i imaju

kvocijent inteligencije u rasponu retardiranosti mogu imati izvanredan stupanj nadarenosti.

MIT 4 I 5: BIOLOGIJA NASPRAM OKOLINE

- govori o tome kako je uvriježeno mišljenje da se s nadarenošću rađa i da je ona nasljedna, pritom skroz zanemaruju utjecaj okoline na dijete, i činjenicu da se njegova nadarenost može poticati raznim vježbama tokom djetinjstva.

MIT 6: PODUZETNI RODITELJI

- neki tvrde da roditelji previše vrše pritisak na svoju djecu i ne dopuštaju svojoj djeci da uživaju u svome djetinjstvu, ali istina je da se roditelji nadarene djece uvelike uključuju u poticanje talenta iz razloga što je djetetu to potrebno, ako se želi postići da se djetetov talent razvije.

MIT 7: „PUCAJU“ OD PSIHOLOŠKOG ZDRAVLJA

- mit je da su nadarena djeca superiornija u odnosu na drugu djecu. Superiornija u smislu tjelesne građe i statusa u društvu, no to baš i nije tako. Ostala djeca često pogrešno shvaćaju nadarenu djecu i u mnogim slučajevima ih izbjegavaju zbog toga što su „drugačija“

MIT 8: SVA SU DJECA NADARENA

- mnogi misle da su sva djeca nadarena, i da ne trebaju dodatne poticaje i programe. Zato i kada se nude programi za posebno obrazovanje nadarenih oni su minimalno prilagođeni nadarenoj djeci. Zato trebamo posvetiti pažnju nadarenoj djeci i njihovoj kvalitetni obrazovanja.

MIT 9: NADARENA DJECA POSTAJU ISTAKNUTI LJUDI

- navedena pretpostavka je također mit, jer nikada ne znamo u kojem će se smjeru razviti nadareno dijete. Neka djeca iako su vrlo nadarena nemaju motivacije da naprave nešto uspješno te se razvijaju u drugom smjeru. Dok samo njih nekolicina odrasta u kreativca.

3. LIKOVNI TALENT KAO PODRUČNO SPECIFIČNA NADARENOST

3.1 Karakteristike likovno nadarene djece

Likovnu darovitost karakteriziraju određene specifične sposobnosti, motivacija i kreativnost. Od sposobnosti je najvažnija vizualno-spacijalna (prostorna) sposobnost koja predstavlja oštro zapažanje detalja, lakoća zamišljanja i prikazivanja trodimenzionalnog prostora na plohi, odnosa u prostoru, vizualna memorija i s njom povezana sposobnost dosjećanja živih slika te spretnost pri likovnom izražavanju, ono što nazivamo povezanost ruke i oka. Likovno darovite osobe imaju visoki stupanj motivacije i interesa, izraženu samoinicijativnost i visok stupanj koncentracije i dugo se bave likovnim aktivnostima. Od motivacijskih karakteristika likovno darovitih treba istaknuti izraženu samoinicijativnost, nezavisna i samostalna usmjerenost na zadatak, koncentrirana pažnja kroz duge periode rada. Likovna kreativnost je ono što ovim sposobnostima daje obilježje novog i originalnog. Očituje se u fluentnosti ideja, osjetljivosti za probleme, nezavisnoj upotrebi živih impresija, preoblikovanju zapaženog, bogatstvu i složenosti u likovnom prikazu, sklonost organiziranju tj. slaganju likovnih elemenata koji zadovoljava njihov osjećaj dobre kompozicije, lakoći razrade neke ideje, upotrebi prošlih vizualnih iskustava i sposobnosti estetskog procjenjivanja.

Vrlo su važni aspekti vizualno-spacijalne sposobnosti – osjetljivost za kompoziciju, organizaciju, ovladavanje likovnim jezikom, koji se razvijaju iskustvom, vježbom, gledanjem stvari drugačije, a kristaliziraju se kao osjećaj za harmoniju.

Prema Chetelatu (1981, u Čudina – Obradović 1990) likovno nadarena djeca:

- pokazuju veći raspon u izboru tema
- imaju veći likovni rječnik
- znatno su više likovno razvijena od svojih vršnjaka
- imaju neobično razvijenu maštu
- sposobnija su da prikažu pokret na slici
- nadmašuju prosječnu djecu u svjesnom pokušaju grupiranja objekata i ljudi
- sposobnija su da postignu suptilnost u uporabi boje, kontrasta,

- svjesna su mogućnosti i ograničenja pojedinih likovnih medija
- spremna su da istražuju nove materijale za likovno izražavanje,
- spremnija su i sposobnija da prošire interes za nove, izazovne teme i sadržaje
- totalna percepcija im je više vizualno orijentirana i zapažanje preciznije
- sposobnija su za efikasniju interakciju između vizualne opservacije i memorije
- suprotno od prosječnog djeteta, koje voli osamljenu likovnu aktivnost, ona traže objašnjenja i poučavanje
- osjetljivija su za neobične predmete, oblike i teme i na njih više utječe neobičan pristup umjetnika

Za razliku od ostalih vrsta nadarenosti, kod likovne postoji još jedan faktor koje je neophodan za likovnu umjetničku aktivnost. Upravo je taj faktor najteže definirati, mjeriti i direktno proučavati, to je ono što pojedinom djelu likovnog stvaralaštva daje specifično obilježje. Neki smatraju da ga možemo definirati kao sposobnost estetskog procjenjivanja. (Kušćević, 2005)

3.2 Identifikacija likovne nadarenosti

Upoznali smo što čini prirodu likovne nadarenosti ili talenta, ali kako ju prepoznati i identificirati? Svakako moramo upoznati znakove likovne darovitosti vidljive u njihovim likovnim produktima i osobinama ličnosti koje ih razlikuju od likovno nedarovite djece. Prateći rad djeteta možemo uvidjeti karakteristike njegovih likovnih radova te na temelju tih radova možemo identificirati djetetovu likovnu nadarenost.

Identifikaciju možemo provesti kroz sljedeće korake:

- Odgajateljevo opažanje
- Liste za identifikaciju (koje ispunjavaju odgajatelji, roditelji i samo dijete)
- Procjena radova
- Mišljenja afirmiranih umjetnika (Čudina-Obradović, 1990)

Kako bi odgajatelj mogao prepoznati likovno nadareno dijete koristi liste za identifikaciju likovne nadarenosti kod djece. Upotrebom jedne takve liste dobivamo razumljive i stručne podatke koji nas upućuju na to da li je dijete prosječno ili likovno nadareno.

	nikad	povremeno	često
1. duga razdoblja angažiranosti u likovnom radu	x	x	x
2. duga razdoblja promatranja reprodukcija, slika i drugih umjetničkih tvorevina	x	x	x
3. interes za čitanje(gledanje) knjiga o umjetnosti	x	x	x
4. interes za skupljanje reprodukcija ili drugog likovnog materijala	x	x	x
5. interes za osjetilne karakteristike predmeta ili likovnih produkata (tekstura, volumen)	x	x	x
6. pravljenje zabilješki crtanjem ili pisanje planova za likovne ideje	x	x	x
7. izrazita sposobnost zapažanja detalja	x	x	x
8. izrazita sposobnost pamćenja vizualnih detalja i cjelovite strukture	x	x	x
9. maštovitost, veliki broj različitih ideja	x	x	x
10. velika tehnička vještina u likovnom izražavanju	x	x	x
11. sposobnost organiziranja materijala, kompozicija	x	x	x
12. svijest o mogućnostima i ograničenjima likovnih sredstava (npr. olovka, glina, boja)	x	x	x
13. sposobnost lakog prelaženja s jednog likovnog sredstva na drugo	x	x	x
14. sposobnost da si sam zada likovni zadatak i da izvede do kraja	x	x	x
15. sposobnost za samostalno istraživanje slobodnim eksperimentiranjem i igrom	x	x	x
16. užitek u rješavanju teških likovnih zadataka	x	x	x
17. toleriranje teškoće u toku likovnog stvaranja	x	x	x
18. sposobnost vlastitog procjenjivanja svog likovnog rezultata	x	x	x
19. postavljanje visokih kriterija za vlastit rad	x	x	x
20. realistična procjena postignutog i plan za buduću akciju	x	x	x
21. inicijativa u kolektivnom likovnom radu	x	x	x
22. rani izbor “umjetničkog zanimanja“	x	x	x

Sl.2 Lista za identifikaciju likovne nadarenosti kod djece (Szekely, 1981, u Ćudina-Obradović,1990)

Kvalitetni programi za likovno darovite moraju obogatiti vizualno i likovno iskustvo djece, poticati analitičko rješavanje likovnih problema i tako proširivati likovnu bazu znanja i poticati likovnu produkciju. Karlavaris i Kraguljac (1981) naglašavaju integraciju programa za likovno darovite s redovnim programima likovnog odgoja u kojima razvijanjem likovne kreativnosti možemo utjecati i razvoj kreativne sposobnosti učenika u drugim područjima. Programi za poticanje likovne darovitosti moraju imati cjeloviti pristup koji uz razvoj sposobnosti i vještina mora uključiti i razvoj osobnih vrijednosti pojedinca.

3.3 Suradnja roditelja i odgajatelja

Roditelji imaju veliku ulogu u stvaranju zanimljivog, raznolikog i poticajnog okoliša za dijete, davanju podrške i ohrabrenja za sate vježbe i učenja, stjecanje znatiželje, samopouzdanja i potrebe za samostalnošću pod pretpostavkom da je sve to prisutno u pravo razvojno vrijeme i na pravi način. Obiteljsko ozračje koje je najproduktivnije za razvoj darovitosti predstavlja kombinaciju poticaja i skrbi, emocionalne podrške i visokih očekivanja.

Pošto važnu ulogu u poticanju nadarenosti djece imaju roditelji važna je suradnja odgojitelja i roditelja. Naglasak u takvoj suradnji treba biti na obostranoj informiranosti o nadarenosti i potrebama nadarenog djeteta kako bi se svaka daljnja suradnja usmjerila dobrobiti i napredovanju nadarenog djeteta. Svaki rad s nadarenom djecom treba proći određenu evaluaciju koja će uključivati i roditelje nadarene djece. Suradnja je nužna i ključna za napredovanje nadarenog djeteta. Odgajatelji trebaju redovito kontaktirati s roditeljima djeteta. (Cvetkovic-Lay, 2010)

4. RAD S LIKOVNO NADARENOM DJECOM U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

4.1 Kakvog odgajatelja treba nadareno dijete

Stručnjaci koji se bave odgojem naglašavaju da iskustva djece stečena u ranom djetinjstvu imaju duboke i trajne učinke na njihov razvoj, pa i na cijeli njihov život (Javor, 2005). U prvih nekoliko godina života djeteta postavlja osnova svega što će se kasnije s njime zbivati: učenja, osjećajnoga i socijalnog ponašanja čak i akademske uspješnosti i profesionalnog opredjeljenja. Stoga je od presudne važnosti za djetetov cjelokupni razvoj da mu rana iskustva budu kvalitetna i prilagođena njegovim individualnim potrebama.

Nadarenom su djetetu nesumnjivo potrebni stimulativniji uvjeti, u roditeljskom domu, vrtiću i školi. Kako ono uči brže i lakše od prosječnog djeteta, potreban mu je i znatno širi raspon aktivnosti od uobičajenog.

Većina odgajatelja predškolske djece, u pravilu, na topao i prihvaćajući način odgovara na potrebe djece, osobito na njihove socijalne i emocionalne potrebe. No, njihovo ih školovanje osposobljuje da odgovaraju na potrebe djece koja se razvijaju u granicama prosjeka u većini područja unatoč tome što u svojim skupinama često zamjećuju i djecu koja se značajnije razlikuju od ostale, "drugačiju" djecu, najčešće onu koja ima teškoće u razvoju, probleme u ponašanju ili onu koja su sposobnija od većine djece. Odgajatelji često nisu u mogućnosti na odgovarajući način prići zadovoljenju njihovih specifičnih potreba, jednostavnog stoga što za takav rad nisu dovoljno osposobljeni. Stručna osposobljenost kao i osobine ličnosti odgajatelja u radu imaju vrlo veliku ulogu. Unatoč tome, u našem je sustavu odgoja i obrazovanja odgajatelj u radu s nadarenom djecom gotovo potpuno prepušten sebi i svojoj umjetnosti. Sustav podrške i specijaliziranog osposobljavanja za rad s nadarenima za odgajatelje djece predškolske dobi ne postoji, tako da se njima ne mogu ni postavljati onakvi kriteriji i zahtjevi kakvi im se postavljaju u razvijenijim zemljama. (Cvetković-Lay, Sekulić-Majurec, 2008) Praktičari koji imaju iskustva u radu s nadarenima često na pitanje kakav treba biti odgajatelj koji radi s nadarenom djecom, kažu: „pitajte djecu što o tome misle.“ Ako to učinite, najvjerojatnije će vas iznenaditi svojim odgovorima (Cvetković-Lay, Sekulić-Majurec, 2008).

Da bi odgajatelji mogli raditi s nadarenom djecom predškolske dobi najprije ih moraju znati uočiti među ostalom djecom tj. prepoznati osobitosti djece koje ukazuju na njihovu nadarenost. Svako dijete predškolske dobi je jedinstveno što uvelike otežava pokušaj uopćavanja njihovih osobitosti (Cvetković-Lay, Sekulić -Majurec, 2008). Nadarenu je djecu najlakše uočiti upravo kroz usporedbu s vršnjacima i zbog toga odgajatelji imaju veliku ulogu u njihovom ranom otkrivanju.

U radu s djecom predškolske dobi velik se značaj daje iskustvenom učenju, učenju kroz vlastitu aktivnost, pri čemu treba koristiti različite strategije i stilove učenja. Vježbanje vještina poučavanja, tj. pedagoških vještina u užem smislu, obuhvaća uvježbavanje vještine vođenja razgovora, postavljanje pitanja, usmjeravanja, slušanja, promatranja, motiviranja i sl. Naravno, prije svega ovog, važno je da odgajatelj što prije u svojoj skupini prepozna nadareno dijete, i to kako ono koje već iskazuje nadarenost, tako i ono koje ima potencijale za razvoj nadarenosti.

Predškolski programi koji su otvoreni, fleksibilni i razvojno usmjereni pružaju velike i raznolike mogućnosti poticanja sposobnosti svu djecu, pa tako i nadarenu. Tipovi aktivnosti koji se posebno preporučuju u radu s nadarenom djecom su oni koji potiču aktivno učenje, više razine misaonih procesa i kreativno mišljenje. U radu s nadarenom djecom u vrtićima su se najboljima pokazali sljedeći oblici i načini rada: obogaćivanje programa unutar odgojne grupe za svu djecu, diferenciranje redovnog programa kroz proširivanje i produbljivanje sadržaja i bržeg tempa odvijanja aktivnosti za nadarenu djecu, projektno planiranje odgojno/obrazovnog rada unutar redovnog programa za svu djecu, kraći specijalizirani programi - igraonice za intelektualno nadarenu djecu, te za poticanje nekog posebnog talenta (jezičnog, sportskog, glazbenog, likovnog), posebni redovni programi za poticanje nadarenosti.

Dakle odgajatelj kojem je pripala ta uloga, treba prije svega iskazivati, ali i cijeniti kreativnost i originalnost, imati dozu smisla za humor, biti čvrst ali i prilagodljiv svakoj situaciji, usmjeren na ono što djeca mogu, a ne suprotno na ono što ne mogu. Odgajatelj koji radi s nadarenom djecom treba biti otvoren za nove ideje, otvorenog uma i vidika, uvijek treba iskazivati intelektualnu znatiželju, biti pažljiv promatrač, strpljiv i otvoren za sugestije djece, ali i za prihvaćanje savjeta od

strane stručnjaka u procesu odgoja i obrazovanja. (Cvetković-Lay, Sekulić-Majurec, 2008).

4.2 Poticanje likovno nadarene djece

Rano djetinjstvo i predškolsko doba je vrijeme tijekom kojeg dijete prolazi kroz burna razdoblja promjena, spoznaja, usvajanja jezičnih sposobnosti, matematičkog, logičkog i kreativnog mišljenja. Vrijeme je to formiranja stavova i predodžbi i pojačane aktivnosti djece. To je doba neprestanog istraživanja i aktivnog učenja kroz igru i razne ponuđene aktivnosti. (Cvetković – Lay, 2002).

To nam otvara mogućnost da pripremajući razne poticaje, potičemo djecu na neprestano aktivno učenje kroz igru i aktivnosti kojima se djeca bave. Uspješno učenje se provodi kroz samostalno dječje razmišljanje i istraživanje te kroz provođenje eksperimenta. Na taj se način aktivno stvaraju nova znanja povezujući novo s već poznatim, što također poboljšava pamćenje. Takav način učenja vrlo vjerojatno omogućuje vjerodostojniju bazu znanja i korisno je u svim novim situacijama.

Stoga se danas uvelike potiče aktivno učenje kroz rad na projektu kao jedan od pogleda tog aktivnog učenja, učenje kroz razne vrste dokumentiranja iz kojeg djeca vide i prisjete se nečeg što su već spoznala pa sada na temelju toga znanja grade nova znanja. Sva su djeca ove dobi sklona istraživanju, eksperimentiranju, stoga im to treba u najvećoj mogućoj mjeri i omogućiti. Oni su rođeni mali istraživači, te su aktivnosti takve vrste ustvari njihove omiljene aktivnosti, a posebno se to odnosi na nadarenu. Stoga svaki iskusni odgojitelj mora znati kako pomoći djeci da nauči aktivno učiti, koristeći sva svoja osjetila pri istraživanju svijeta koji ih okružuje, mora znati pomoći djeci da uočavaju sličnosti i razlike kod prirodnih pojava. Kod nadarene i kreativne djece potrebno je poticati divergentno mišljenje i kreativno rješavanje problema. To se radi na način da se djeci pusti da rade na svojim idejama, da ih osvještavaju i slobodno iskazuju, bez straha da će ih netko osuditi ili da će pogriješiti, što se u obrazovnom sustavu i dalje konstantno događa jer škola potiče intelektualan, a ne kreativan, divergentan rad (Cvetković-Lay, 2010).

Odgajatelji također u radu s djecom trebaju koristiti i programe za razvoj opće nadarenosti. Potreba za korištenje programa za razvoj opće nadarenosti polaze od specifičnih dječjih interesa. Svrha korištenja je razvijanje općih karakteristika koje su potrebne nadarenom pojedincu. Neke od njih su: široka baza znanja, emotivni kreativni sklop, intrinzična motivacija, vještine logičkog i divergentnog mišljenja, vještine prikupljanja i korištenja podataka, vještine izražavanja rezultata stvaralačkog procesa. Vrlo je bitno da odgajatelj dobro poznaje navedene programe, da je upoznat sa svim stavkama razvoja nadarenosti te da može izdvojiti posebno vrijeme te osigurati prostor i sredstva potrebna za rad (Čudina-Obradović, 1990).

Za poticanje likovno nadarene djece odgajatelj mora posjedovati slijedeće kompetencije: poznavanje likovnog jezika, likovnih područja i tehnika te osnova povijesti umjetnosti. Važno je da odgojitelj razumije oblikovne strane umjetničkih formi i zakonitosti likovno – kreativnog procesa, te razvojne karakteristike dječjeg likovnog izražavanja da bi na odgovarajući način planirao likovne djelatnosti djece. Mora poticati dječju radoznalost, otvorenost duha, estetsku osjetljivost, kritičnost, smisao za humor, neobične ideje i neočekivana likovna rješenja te maštu kao osnovni uvjet razvoja kreativnog mišljenja.

Poznavanje novih tehnologija, likovnih tehnika i materijala odgojitelju pruža mogućnost osmišljavanja bogatijih i raznovrsnijih poticaja, raznolikost iskustava za dječje slobodno istraživanje i eksperimentiranje. Odgojitelj mora poznavati karakteristike pojedinih likovnih metoda i njihovo usklađivanje s oblicima rada te razvojnim mogućnostima djece i individualnim stilovima učenja. Uz to je važno da odgajatelj poznaje tehnika razvijanja divergentnog mišljenja i da sam radi na svojoj kreativnosti.

Ove sposobnosti i vještine koriste mu u oblikovanju različitih likovno kreativnih zadataka u radu s svom djecom, a naročito s likovno nadarenom djecom.

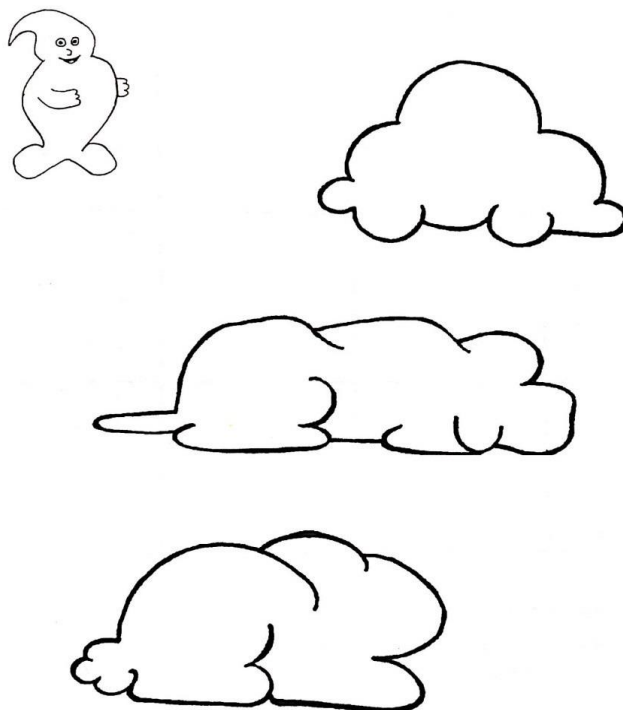
5. LIKOVNO - KREATIVNI ZADACI

5.1 Prijedlozi kreativno likovnih zadataka i primjeri radova likovno nadarene djece

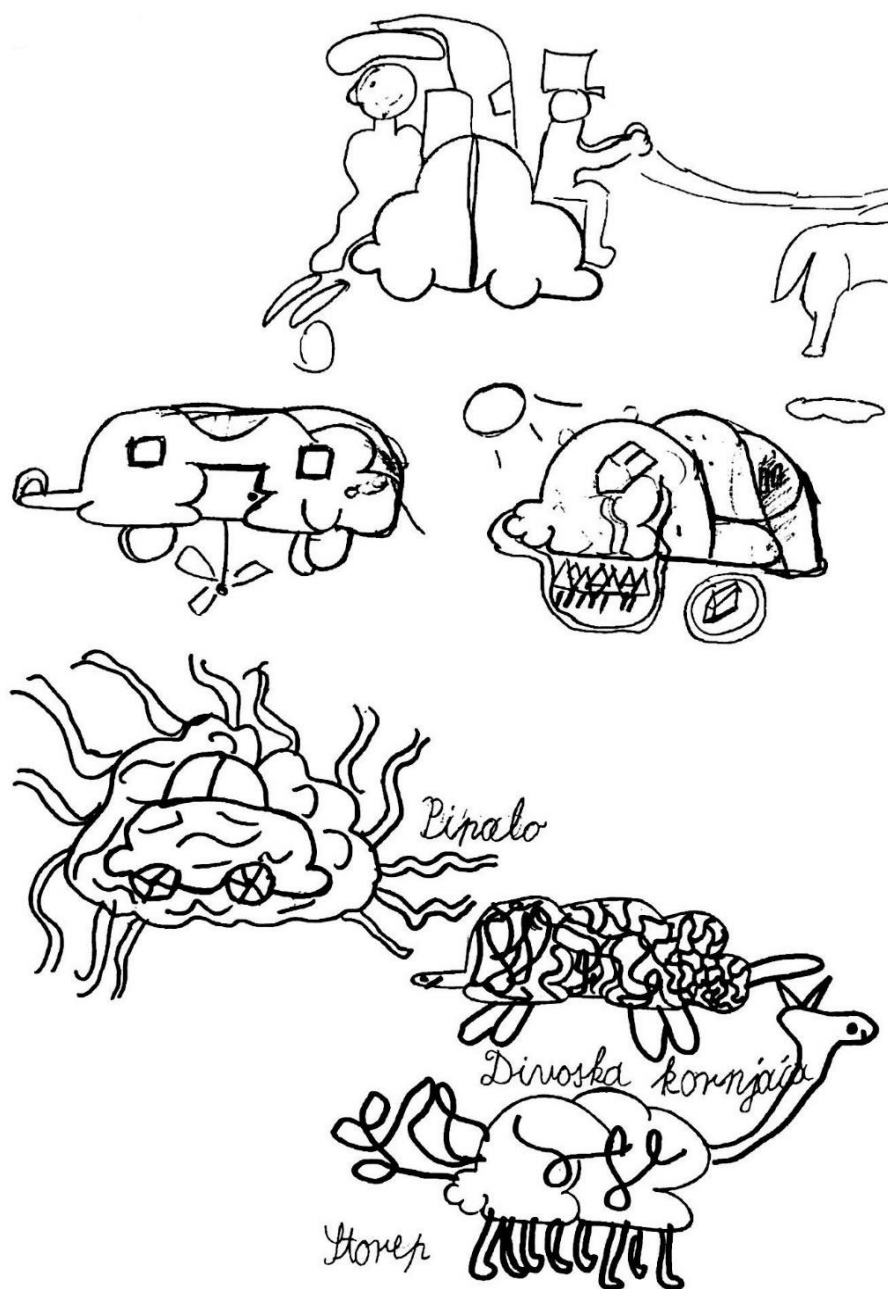
U radu prikazujemo različite likovno-kreativne zadatke koji prema autorima Cvetković – Lay, Pečjak (2004) potiču razvoj dječje mašte i kreativnosti, a mogu se koristiti kao dodatni zadaci u radu s likovno nadarenom djecom. Prikazat ćemo i radove djece koji prema autorima možemo svrstati u kategoriju likovno nadarenih.

Kod ovakvih zadataka djeca trebaju aktivirati svoju maštu i kreativnost. Možemo ih pomoći tako što ćemo im postavljati poticajna pitanja. Zadatak djeteta je da na temelju nacrtanih oblika pokuša uvidjeti što više različitih stvari te nam različitim šarama treba to i predočit.

Oblaci - djeci su ponuđeni crteži oblaka, te djeca na temelju ponuđenih oblika moraju nacrtati sve što na nebu vide u oblacima (npr. životinje, čudovišta i sl.)

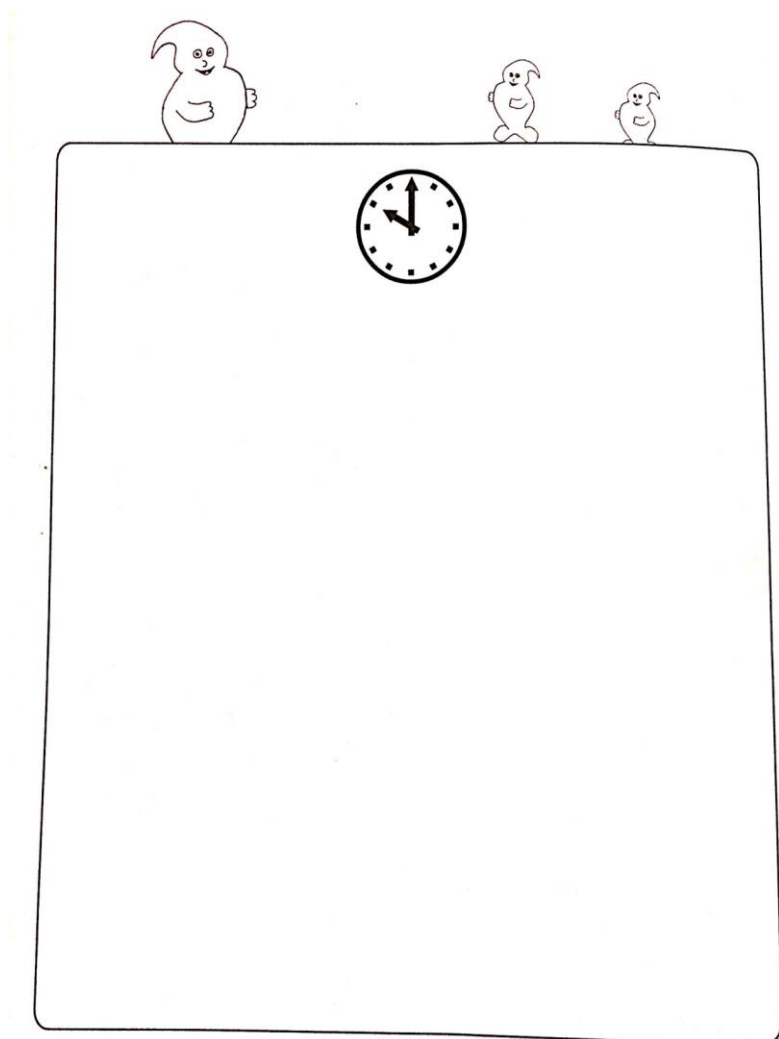

Dječja likovna rješenja

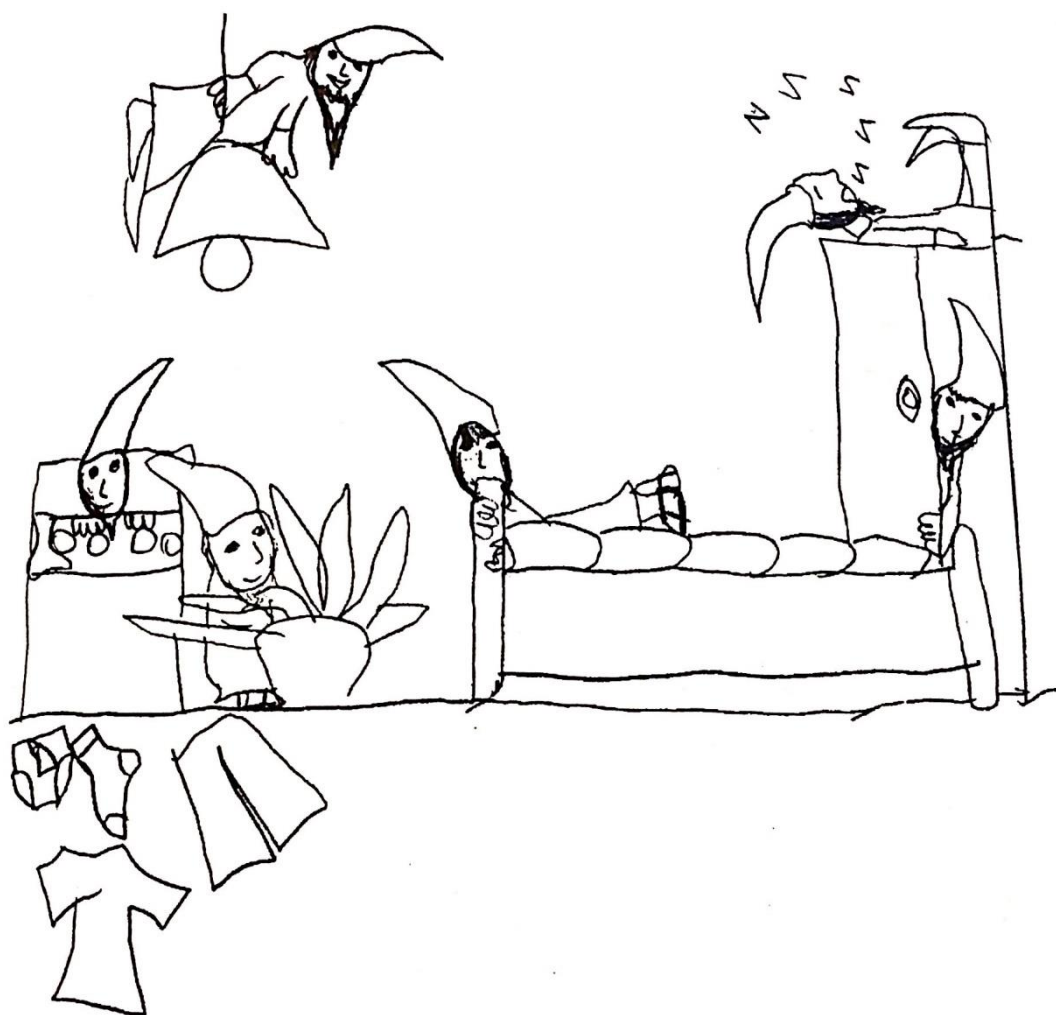

Zadatak pod nazivom „Gdje je prijatelj?“.

Djeca trebaju zamisliti da su im u posjetu došli kućni duhovi te trebaju gdje bi se sve mogli sakriti i prikazati to crtežom.

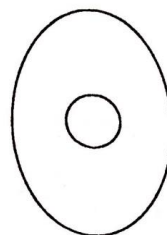

Dječji likovni rad

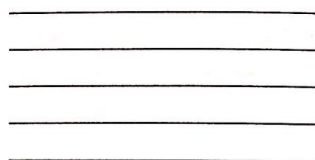
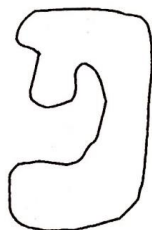

U ovom zadatku djeca trebaju dovršiti slike. Odgajatelj djeci može ponuditi dodatna objašnjenja ako je to potrebno. Djeca mogu odgajateljima govoriti što svaka slika predstavlja, kako bi odgajatelj mogao zapisati na predviđena mjesta.

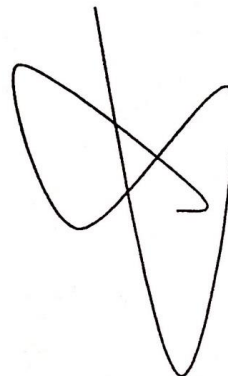
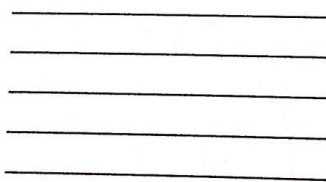
1. slika:
Odgovori

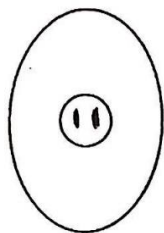
2. slika:
Odgovori

3. slika:
Odgovori

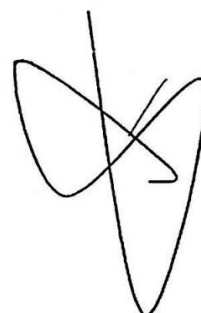
Rezultat likovnog rada „dovrši slike“

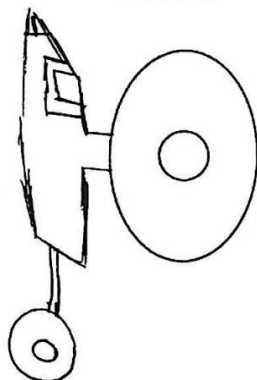
- * KOTAČ
- * JAJE NA OKO
- * ČOVJEK NA TRAMBOLINU GLEDAN ODOZGO
- * PRASE U JAJETU KOJE S NOSOM VIRI VAN

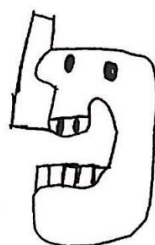
- * ČOVJEK S JEDNIM ZUBOM
- * ZMIJA KOJA JE SKUŽILA DA NEMA REP
- * APARAT ZA KAVU KOJI NEMA LONAC
- * MOST

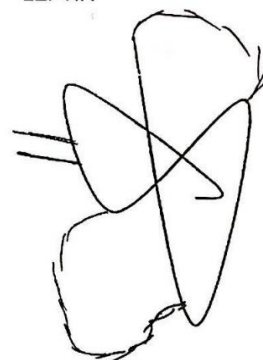
- * RAVNA CRTA KOJA HOĆE BITI ZAKRIVLJENA
- * ZAPETLJANA UDICA
- * ZALJULJANA SVJETILJKA
- * LEPTIR

- * HELIKOPTER
- * BAZEN MALI I VELIKI
- * ŠEŠIR

- * NEDOVRŠENO SLOVO D
- * ČOVJEKOVA GLAVA
- * SLOVO C
- * SLOVO G

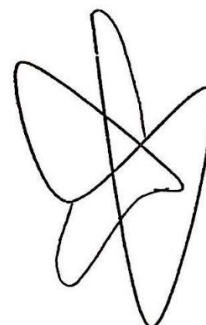
- * SAVINUTA ŽICA
- * CVIJET
- * DVIJE OSMICE

- * KARIRANA LOPTICA
- * VUNENO KLUPKO

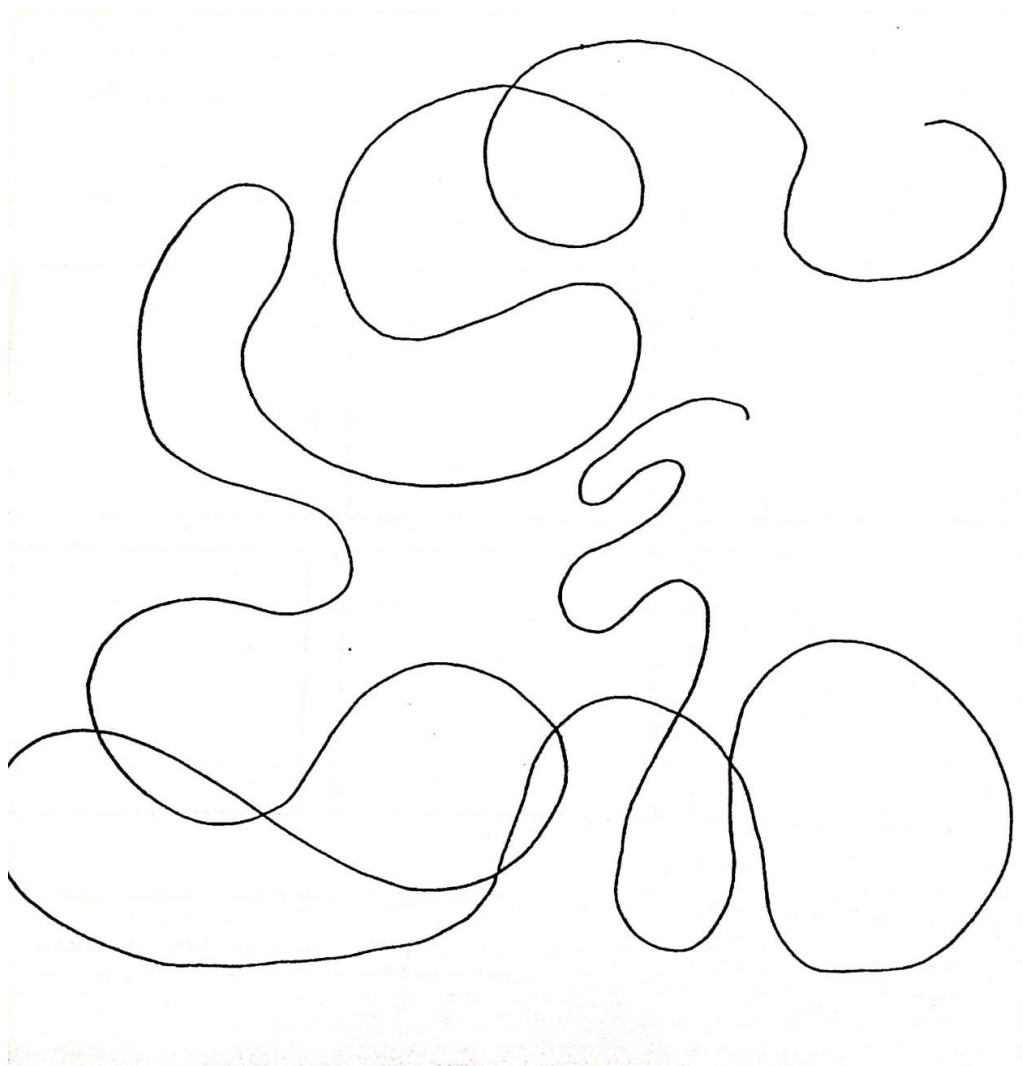

- * NASLONJAČ
- * SUŠILO ZA KOSU U OBLIKU STOLICE

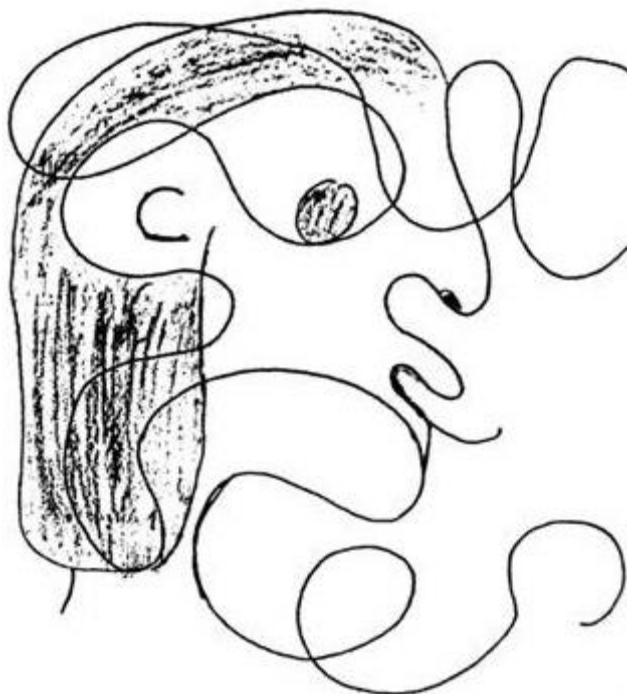
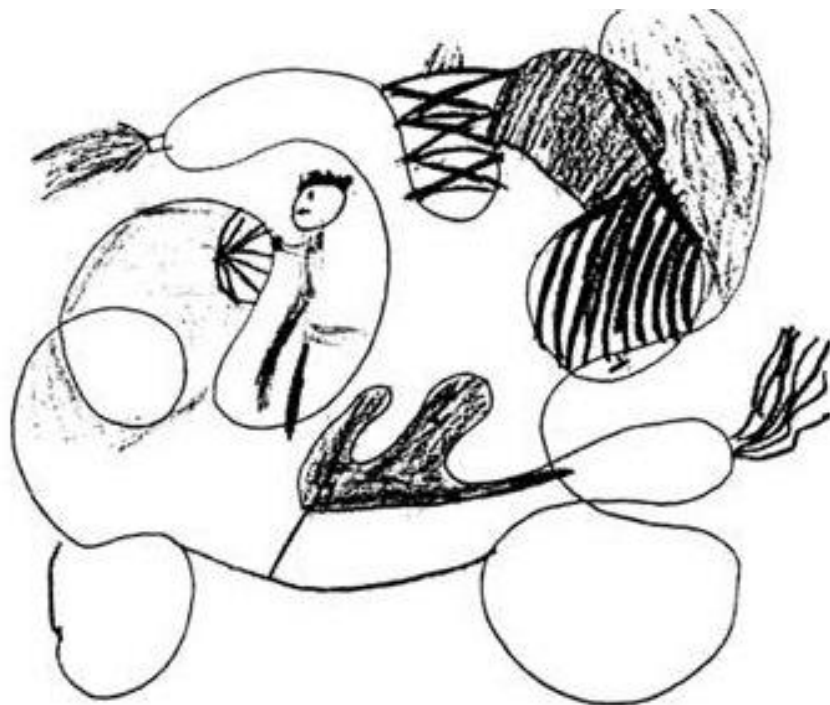

- * PETOKRAKA ZVIJEZDA
- * JASTUK ZVIJEZDA

Čudnovato biće - zadatak djeci je da u ovoj neobičnoj šari pronađu i nacrtaju jedno neobično biće.

Dječji radovi

Radovi u cijelosti preuzeti iz knjige Cvetković-Lay, J., Pečjak V. (2004) Možeš i drukčije.

6.ZAKLJUČAK

Bogatstvo teorijskih pristupa i definicija nadarenosti ukazuju na činjenicu da nadarenost nije jednoznačan pojam. Nadarenost neki tako definiraju kroz osobine nadarenih, drugi svoje definicije temelje na kognitivnim modelima darovitosti, a treći, na postignućima. Prema Cvetković-Lay, te prema Korenu, nadarenost je sklop osobina koje osobu vode ka uspjehu, to jest, upravo osobine nadarenih su te koje omogućuju pojedincu da dosljedno postiže izrazito iznad prosječan rezultat u jednoj ili više aktivnosti kojima se bavi.

Nadarena se djeca razlikuju od ostale djece prema nekim svojim zajedničkim osobinama ličnosti. Tako su neke od njihovih osobina i specifična motivacija za rad, rano iskazivanje specifičnih interesa za neko konkretno područje, iskazivanje velike usmjerenosti cilju koji su si postavili te velika radna energija.

Za svu djecu u dječjim vrtićima potrebno je stvarati poticajno okruženje kako bi ona razvijala svoje kapacitete, a za one potencijalno nadarene potrebno je osmisлити i ponuditi im i dodatne sadržaje, kako u vrijeme vrtića tako i izvan ili nakon njih.

Nadarena djeca zaslužuju da budu prepoznata bilo u maloj ili velikoj sredini, jer upravo su oni ti koji čine neobične, iznimne stvari i to već u vrlo ranoj dobi i na različitim područjima. U budućnosti, i to onoj bliskoj, potrebno je tražiti i nove načine sustavnog i primjerenog prepoznavanja potencijalno darovite djece kako niti jedno od te potencijalno darovite djece ne bi bilo zanemareno, neprimijećeno ili nešto slično. Odrasli, a tu u jednakoj mjeri spadaju i roditelji i odgajatelji su ti koji ih moraju na vrijeme prepoznati te im omogućiti dodatno obogaćenu i stimuliranu okolinu pogodnu za njihovo istraživanje, igru i učenje kako bi nesmetano razvijali sve svoje potencijale i postali nadareni mladi ljudi.

7. LITERATURA

Knjige:

1. Cvetković – Lay J., Sekulić Majurec A. (2008). *Darovito je, što ću s njim?*. Zagreb: Alineja.
2. Cvetković – Lay, J. (2002). *Ja hoću i mogu više*. Zagreb: Alineja.
3. Cvetković – Lay, J. (2010). *Darovito je, što ću sa sobom?*. Zagreb: Alineja.
4. Cvetković – Lay, J., Pečjak V. (2004). *Možeš i drukčije*. Zagreb: Alineja.
5. Čudina – Obradović, M., (1990.) *Nadarenost – razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.
6. George, D., (2004). *Obrazovanje darovitih*. Zagreb: EDUCA d.o.o.
7. Javor R. (2000.) *Kakva je knjiga slikovnica*. Zbornik radova sa Stručnog skupa: Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
8. Karlavaris, B., Kraguljac, M. (1981). *Razvijanje kreativnosti putem likovnog vaspitanja*. Beograd: Prosveta.
9. Kušćević, D. (2005.) *Likovno nadareno dijete*. Zbornik radova sa stručno – znanstvenog skupa s međunarodnom suradnjom.
10. Vlahović-Štetić, V., ur. (2005). *Daroviti učenici: teorijski pristup i primjena u školi*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
11. Winner E. (2005.) *Darovita djeca: Mitovi i stvarnost*. Lekenik: Ostvarenje.

Mrežne stranice:

1. <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/darovitost.htm>
2. <http://hrcak.srce.hr/file/106725>

Kratka biografska bilješka

Osobni podaci:

Ime i prezime: Antonia Korolija

Datum i mjesto rođenja: 5.studeni 1992., Zagreb

Adresa:

E – mail:

Mob:

Obrazovanje:

- Viša stručna sprema (2013.–2016.) Učiteljski fakultet Zagreb, Rani i predškolski odgoj i obrazovanje
- odgajatelj
- Srednja stručna sprema (2007.–2011.) Trgovačka škola, Zagreb
- komercijalist

Jezici:

- Engleski jezik: aktivno u govoru i pismu
- Njemački jezik: aktivno u govoru i pismu

Znanja i vještine rada na računalu:

- korištenje Microsoft Office alata (Word, Excel, PowerPoint, Outlook)

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA

Ovim potpisom potvrđujem da sam samostalno pisala svoj završni rad te da sam njegov autor.

(Antonia Korolija)

Svi dijelovi rada koji su u radu citirani ili se temelje na drugim izvorima (knjige, mrežni izvori, znanstveni, stručni ili popularni članci) su jasno označeni kao takvi i adekvatno navedeni u popisu literature.

Antonia Korolija

Petrinja, prosinac 2016.